

Erkan Can:

“Pek çok ustayı örnek aldım, yoksa olmuyor; usta çıraktır ya bizim iş.”

2009 yılı sonbahar sezonuna, Türkiye sinemasının son döneminden en iyi erkek oyuncularından birini, Erkan Can'ı filmleriyle birlikte konuk ederek başladık. Altyazı Aylık Sinema Dergisi Yayın Yönetmeni Fırat Yücel moderatörlüğünde gerçekleşen söyleşi ne kadar kalabalık bir sezon geçireceğimizin habercisi gibiydi. Erkan Can söyleşisinde Türkiye sinemasının yakın tarihini de gözden geçirmiş olduk.

Bugün konuğumuz Erkan Can. Biraz girişten sonra soru-cevap kısmına geçelim diyoruz. Önce biraz kendinizden bahseder misiniz?

Erkan Can: Tiyatroya 1974-1975 sezonunda Bursa'da, Devlet Tiyatrosu'nda başladım. 1982'ye kadar devam ettim. Aynı yıl askere gittim. 1984'te teskere aldım. 1985'te İstanbul Belediye Konservatuari'na girdim, 1990 yılında mezun oldum. 1991-1992 yılında Bakırköy Belediye Şehir Tiyatroları'na girdim. Yedi-sekiz sene orada oynadıktan sonra bıraktım. Diziler başladı. *Mahallenin Muhtarları* ile televizyon oyunculuğuna başladım. Sonra, Yeni Sinemacılar'la *Gemide* ve *Laleli'de Bir Azize* filmlerini çektik. Daha önce bir iki sinema filminde ufak tefek rollerim olmuştu ama ilk büyük rolümü *Gemide* filminde oynadım. Sonra yine Yeni Sinemacılar'la *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar* ve *Takva*'yı çektik.

***Gemide* filminde çok başarılıydınız. Sanki kırk yıldır sinemadaymışsınız gibi oynuyordunuz. O nereden kaynaklanıyordu, Yeni Sinemacılar'la olan iletişiminizden mi?**

Erkan Can: Hem iletişimimiz iyiydi hem de iyi bir ekip kurulmuştu. Herkes birbirine inanıyordu. Hâlâ da öyledir. Ama onun öncesinde *Mahallenin Muhtarları*'nda ısınma turlarımızı yapmıştık. Kamera nereye konur, nasıl olur, nasıl oynanması gerekir gibi konuları o oniki sene içerisinde çözdük galiba. O yüzden, sinemada yabancılık çekmedik. Sonuçta ikisi de aynı durum yani.

Sinema filmi daha sağlam, daha özenle yapılan, geleceğe kalan bir iş. Orada her şeyi daha detaylı ele alıyorsunuz. Ama, dediğim gibi, dizilerle antrenmanlarımızı yapmıştık zaten.

Tiyatroculuk döneminden getirdiğiniz tecrübe sinemaya nasıl yansdı?

Erkan Can: Oyuncu olmamın avantajı oldu tabii. O deneyim yolunu bayağı kısalttı.

Gemide, aslında sizin sonradan yapacağınız filmlerdeki oyunculuk tarzınızı da bir şekilde ortaya koyan bir replikle açılıyor: “Bir memleket gibidir gemi.”

Erkan Can: O, Yeni Sinemacılar'ın tarzı. Senaryoda öyle yazılmıştı.

Evet ama oynadığınız bütün karakterler hep hikayeci kimlikleriyle öne çıkıyor. Uzun monologlarınız oluyor. Oyunculüğünüzün en güçlü tarafı da bu; uzun monologları çok iyi kotarıyorsunuz.

Erkan Can: Eh işte, senaryolar güzel olunca mecburen oynuyoruz.

Monolog ya da repliklerle öne çıkan bir oyunculuk tarzı geliştireceğinizi tahmin ediyor muydunuz?

Erkan Can: Hayır, hiç öyle bir hesabım olmadı. İşte, bahtımıza ne çıkarsa, karşımıza ne gelirse onu oynamaya çalışıyoruz. Senaryonun gerektirdiği şeyleri yapmaya çalışıyoruz. Tabii ki kendi eklediklerimiz de var ama onlar da yönetmenin denetimi altında. Hep birlikte bir bütünü oluşturmaya çalışıyoruz yani. Bütünün bir parçası olarak üstümüze düşen görevi en iyi şekilde yapmaya çalışıyoruz.

O zamanlar Türk sinemasında bu kadar hareketli bir ortam yoktu. Çok fazla film çekilmiyordu, belki öyle bir şans çıkmamış da olabilir ama onun dışında sinemaya bu kadar geç girmenizin bir nedeni var mı?

Erkan Can: Hiç düşünmedim. Ben tiyatroya başlarken devlet tiyatrosunda oyuncu olacağım, diyordum. Başka bir şey bilmiyorduk çünkü, oradan yetiştik. O zaman özel tiyatroları da çok bilmiyoruz. İstanbul'da Genco Erkal'ı biliyoruz, Kenterler'i biliyoruz, Ankara Halk Tiyatrosu'nu biliyoruz. Mezun olduktan sonra devlet tiyatrolarında çalışmak üzere konservatuara girdik. Ama çağ ilerleyince, televizyon falan filan olunca kismetimize böyle bir durum çıktı. Kendiliğinden oldu bitti her şey yani.

Sizin oynamaya başladığınız dönemden sonra Türk sineması bir anda hareketlenmeye başladı. *Gemide*'yle ilgili bir şey daha sormak istiyorum aslında: O döneme kadar çekilen filmlerde bu kadar sert diyalogların, küfürün olduğu bir senaryo yoktu. Hatırlıyorum, tepki almıştı.

Erkan Can: Evet, ilktir yani.

O nasıl bir deneyimdi? Bu arada filmin senaristi Önder Çakar da aramızda. Ona da hoşgeldin diyelim.

Erkan Can: Bu bir ekip işi, tabii. Yeni Sinemacılar kalabalık bir grup. Sohbetlerimizde herkes eteğindeki taşları döküyor. Sinema üzerine sohbetlerden çıkıyor her şey yani. Herkes ne biliyorsa onu söylüyor, kendi kanalını çalıştırıyor. Aramızda yönetmenler var, senaryo yazarları var, ışıkçı var, prodüksiyondan anlayan var... Biz Yeni Sinemacılar böyle bir grup olarak toplandık. Bir sinerji yaratıldı. Bunları kafasında toparlayıp kaleme dökabilen de Önder Çakar. Şimdi, bizim derdimiz sadece ve sadece sinema yapmak; bunun için yaşıyoruz, çünkü en iyi bildiğimiz, en iyi anladığımız konu bu. Onun için kendiliğinden oluyor bir sürü iş. *Takva* da öyle çıktı, *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar* da. İlle de şöyle bir film yapalım, şu konuyu biraz kaşıyalım, gündeme de cuk oturur, prim yaparız, parayı kaparız gibi bir düşüncemiz yok. Olaylar kendiliğinden akıyor, hikayeler önümüze çıkıyor işte. Tek derdimiz sinema yapmak.

Peki, *Gemide*'de doğaçlama ne kadar ön plandaydı?

Erkan Can: Doğaçlama yok. Her şey birebir yazıldığı gibidir. Hatta eski sistem çektiğimiz için, dublajlı yani, sesi yok filmin. Önümüze senaryoyu alıp birebir dublajını yaptık. O zaman öyleydi durum.

Daha ilk filminizle Altın Portakal aldınız.

Erkan Can: E, şans, ne diyelim.

Bu sizi nasıl etkiledi?

Erkan Can: E, güzel abi! Yani, Altın Portakal alacağımız aklımın ucundan bile geçmemişti. İyi film yapmışız ki, onu da verdiler. 6-7 tane ödül aldık o filmle. Bu da insanı sevindiriyor. Daha iyisini yapıyoruz da, yapacağız da.

Peki, sonra *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar*, yine Serdar Akar yönetmen koltuğunda ve yine Önder Çakar'ın senaryosu. Yeni Sinemacılar'la devam ediyorsunuz ama bir yandan da çok farklı bir film. *Gemide* şehirden çok uzak, izole bir ortamda

geçerken *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar* 80'lerin mahalle ortamında geçen, çok daha sıcak ilişkilerin olduğu bir film. O iki deneyim arasındaki farklılıklardan bahseder misiniz?

Erkan Can: O apayrı bir film. *Gemide* başka bir durum, *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar* bambaşka bir durum. Naif bir dönemi anlatan, çok da iyi anlatan bir film bana göre. Futbol üzerinden bir sürü şey anlatıyor. *Gemide* de öyle aslında. Biz filmlerimizde bireye iniyoruz, onu ve iç dünyasını anlatıyoruz. Onun bütününde de bir sürü şey anlatılıyor. Onu da anlatmayayım artık, biliyorsunuz.

Peki, Yeni Sinemacılar'la devam ediyorsunuz. Daha sonra ne yapacağınızı düşünüyor muydunuz o dönem? Yeni Sinemacılar ile devam etme fikri tabii ki vardı ama diğer projeler konusunda ne düşünüyordunuz? Filmlerinize baktığımızda, akli başında kaç yönetmen varsa hepsiyle çalışmışsınız gibi bir sonuç çıkıyor ortaya.

Erkan Can: Aklını başından yitirenler de oldu canım. Durmuyor ki akıl başta.

Her projede de oynamiyorsunuz.

Erkan Can: Oynamıyorum her projede. Hangi birine yetişeyim! Seçmek zorunda kalıyorum.

Sonra, Yılmaz Erdoğan'la *Vizontele* geldi.

Erkan Can: Evet. Filmin içinden geçiyorum sadece, o kadar.

Sinemada üç yıllık bir ara var ama bir yandan da televizyon dizilerinde rol aldınız.

Erkan Can: Tabii, diziler de önemli. Mecburen önemli olmaya başladı hayatımızda, onu da yapmak zorundayız. Orası, dediğim gibi, bizim antrenman sahamız. Zaten daha çok film çekeyim, şu filmde de olayım gibi bir derdim yok. İyi bir şey olursa, anlaştığım, iletişim kurabildiğim, güvendiğim insanlarla olursa olur. Yoksa herkesle film çekmek istemiyorum. Gerçi hayat bazen zorluyor insanı. Eskiden kalma vefa borcumuz, sözümüz falan varsa oynuyoruz. Gönül koyuyorlar falan, kandırıyorlar bir şekilde beni. Ama, tabii ki, elimden geldiği kadar direnmeye çalışıyorum.

Uğur Yücel nasıl kandırdı sizi?

Erkan Can: Onun kandırmasına gerek yok ya. Şimdi, seçiyoruz derken, sadece senaryoyu değil tabii, çalışacağımız insanları da seçiyoruz. Mümkün olduğu kadar seçici olmaya çalışıyoruz.

Yazı Tura'daki rolünüzle ilgili söyleyeceğiniz bir şey var mı?

Erkan Can: Ben ne söyleyeyim! Siz söyleyeceksiniz, ne hissettiniz, ne oldu, ne bitti... Ben rolümü oynadım, bitirdim. Unuttum bile o rolü. Unutmak zorundayız, hepsini aklımızda tutamayız. Bir yerde oynarsa ya da videodan izlersek yeniden hatırlıyoruz. Beni filmi çektiğimiz senelere, geçmişe götürüyor. *Yazı Tura*'da da birkaç sözü olan bir esnafı, halktan bir adamı oynadım. Kürt meselesini işledi aslında orada Uğur Yücel. Ben de o meseleyi biraz daha açan, altını çizen repliklerimle bir çömlek ustasını oynadım. "Yapabildik mi, oldu mu?" diyoruz, "Oldu," diyorlar. "E, tamam!" diyoruz biz de.

Dostunuz Olgun Şimşek'le çalıştınız o filmde.

Erkan Can: Olgun'la oynamak benim için ayrı bir keyif. O rolü kabul etmemdeki en büyük nedenler Olgun ve Engin'dir. Bir oyuncu için tanıdığı insanlarla oynamak büyük şanstır. Onun ne söyleyeceğini, gözünün içine baktı mı ne anlayacağını, repliği nasıl; hangi tonda, hangi duyguda söyleyeceğini bilirsin. Filmde aynı köylü, aynı kasabalı, yıllardır birbirini tanıyan insanları oynuyoruz. Biz de Olgun'la yıllardır birbirimizi tanırız. Bu da avantaj sağlıyor tabii; oyuncu olarak hareket alanımı genişletiyor, rahat ediyorsun.

Oynadığınız roller daha çok erkek dostluğu üzerine..

Erkan Can: Biz erkek filmi yapıyoruz biraz.

Bu rastlantı mı?

Erkan Can: Büyük ihtimalle rastlantı. Şimdi, en iyi bildiğimiz dünya, erkek dünyası. İster istemez kalem oraya gidiyor belki. Bunu hiç düşünmedim gerçekten. Önder'e sormak lazım.

Bir yandan da mafya babası ya da yeraltı dünyası karakterleriniz var.

Erkan Can: Bir dönem öyle oldu. Ama şimdi o tür rollerden kaçınıyorum. Değiştirmek lazım artık, hep onu oynayamayız. *O Şimdi Mahkum* filmi de o kanaldan bir film di.

Bir tane de kısa film var: Pamuk Prenses İki.

Erkan Can: Evet, o da öyle bir film di. Şimdi başka şeyler yapacağız.

Bir de daha babacan karakterler oynadınız. Daha sıcak, yol gösterici, nasihat veren karakterler. İki ayrı tipten bahset-

mek mümkün belki. Bunlardan, bu tür kalıplardan kaçma gibi bir niyetiniz var mı?

Erkan Can: Önümüze çıkıyor işte. Şimdi de yeni dizi *Kapalı Çarşı*'da öyle habacan, iyi giyimli, güzel bir esnaf adamı oynuyorum. Ne kadar uğraşsak da kaçamıyoruz. Bir yerde mecburuz çünkü bunu yapmaya. Gönül ister ki sadece tiyatro ve sinema yapalım ama bu devirde biraz zor oluyor.

Sonra Anlat İstanbul'da darbukacıyı oynuyorsunuz.

Erkan Can: Evet, beş yönetmenin yaptığı bir sinema filmiydi. Orada da küçük bir rolüm var; öyle bir girdik, çıktık. Renkliydi benim için, eğlenceliydi. Tabii filmin bütününe bakmak lazım.

Orada Ümit Ünal'la çalıştınız.

Erkan Can: Ümit'le çalıştık, evet. Rüya gibi geliyor şimdi.

Sonra O Şimdi Mahkum geliyor, ondan bahsettik. Bir Abdullah Oğuz filmi. Aslında, popüler filmler arasında çok daha iyi duran bir film o. Hatta son dönem popüler Türk filmlerine baktığımızda en iyilerinden biri bile denebilir. Orada da Burhan Öçal'la oynuyorsunuz.

Erkan Can: Evet. Burhan müzisyen, biliyorsunuz. Empati kura bildiğin sürece herkesle oynuyorsun. Burhan'ı da orada tanıdım. Birbirimizi sevdi. İyi bir adam. Abdullah Oğuz onun da filmde olmasını istedi. O da hakikaten elinden gelenin de üstünde bir performans gösterdi. Kafaya taktı, uykuları kaçtı, işini çok ciddiye aldı. Ben müzisyenim, benden bu kadar demedi. Herkesi çok iyi dinledi. Herkesin fikrine çok önem verdi, saygı gösterdi ve en iyisini yapmaya çalıştı. O yönünü gördüğüm için de, tamam dedim. Fena da olmadı bana göre.

Tüm bu yönetmenler arasından “Bir daha asla birlikte çalışmam, tarzı hiç bana uymadı,” dediğiniz bir isim oldu mu? Ya da mutlaka bir daha çalışmak istediğiniz?

Erkan Can: Ya, öyle söylüyorsun ama sonra yine çalışmak zorunda kalıyorsun. Ben de zamana bırakıyorum, düşünmüyorum.

O zaman Takva'ya gelelim. Tamamen farklı bir karakter aslında. Hatta bazı karakterlerinize tümüyle zıt. Belki herkes merak ediyordu, o role hazırlanma sürecinizden biraz bahsedebilir misiniz?

Erkan Can: Yeni Sinemacılarla; Önder ve işte kim varsa filmi

çekecek, beş sene bu senaryo üzerinde çalıştık. Ekip yavaş yavaş oluştu. Beş sene parça parça bu filmi çalıştık. Konuyu beş sene kafanda gezdirince oluyor işte. *Gemide*'deki gibi bir sinerjiyi yakalıyorsun ve oluyor. Her zaman yakalanmıyor bu. *Takva*'da ekibimiz çok iyiydi. Eksiğimiz yoktu, çok rahat çalıştık ve her şey çok dikkat ettik. Söyleyecek başka bir şey gelmiyor aklıma.

Tarikatları dolaştınız mı?

Erkan Can: Dolaştık tabii. Bildiğimiz bütün tarikatlara gittik. Onlar da bize kapılarını açtılar, misafir ettiler. Film çekmek için orada olduğumuzu hepsine söyledik; müsaade ettiler. Bütün bu tarikatlara bakarak apayrı bir tarikat yapısı kurguladık. Herhangi bir tarikatı destekler, diğerlerini reddeder durumda kalmak istemedik çünkü. Bir ayna vazifesi gördüğümüzü zannediyorum, sadece yansıttık. Muharrem karakteri üzerinden, aynı *Gemide*'deki gibi, insanlar dar alandan, o küçük yerlerinden çıkınca işlerin hiç de hesapladıkları gibi gitmediğini gösterdik.

Orada şöyle bir sorun ortaya çıkabilirdi: Tarikatları dolaşım gözlem yaparken, oyuncu açısından, işin içine taklit giriyor. Oysa bir oyuncu olarak...

Erkan Can: E, tabii bir tekniği var; folklorik bir durum, bir ritim var. Sistemi öyle kurduk kafamızda. Bunları çalıştık tabii; provalarını yaptık büromuzda. Tarikattan birkaç arkadaş gelip gösterdi bize. Yani, filmde ne gördüyseniz hepsinin önce provasını yaptık, çalıştık.

Polis baskını hikayesi vardı galiba.

Erkan Can: O dönemde yine bu terör durumları vardı. Zaten hep var, hiç bitmedi ki terör. Haklı olarak bizim seslerimizden rahatsız olmuşlar. Sivil polisler geldi. Baktılar film çekiyoruz, "Hoşçakalın," deyip gittiler.

Orada bir Che posteri varmış...

Erkan Can: Komiser posteri görünce, "İlk defa seviyorum bu Che Guevara'yı gördüğüme," dedi. Böyle bir şey yaşandı. Bu da aksi bir şey değil bana göre, çok esprili bir durum.

Sonrasında aksi bir şey oldu mu?

Erkan Can: Yok. Herkes çok sevdi filmi. Diyanet İşleri de fetva yayınladı tüm gazetelerde, bu filmi seyredebilirsiniz, diye. Bütün dünyada ödüller aldı film. Gittiği her yerden sayısız ödülle döndü. Evrensel bir film yaptığımızı anladık, bu da bizim için gurur verici bir şeydi.

En fazla ilgi toplayan filminiz oldu. Festivalleri dolaştınız, ordaki tecrübeleriniz nasıldı, ne kadar dolaşabildiniz daha doğrusu?

Erkan Can: New York'a gittik, Hollywood'a gittik. İlk önce Berlin'e gittik, oradan bir ödülle döndük. Sonra Antalya'ya gittik. Çok gittik, çok gezdim yani. Ben hiç yurtdışı hayali kurmazdım. Çıkayım, İngiltere'ye, Almanya'ya gideyim falan diye bir düşüncem olmazdı. Hayatımda ilk defa, kırk yaşında, *Gemide*'yle Cannes'a gittim. Başkaları hayalini kurup yapamaz, ya da Bulgaristan'dan döner ama ben hayalini kurmadığım halde direkt Cannes'a gittim. Böyle nasip oldu. Filmler sayesinde bütün dünyada her yere gidiyoruz.

Yurtdışından teklif geldi mi?

Erkan Can: Hayır, öyle bir teklif gelmedi henüz.

Takva'yla ilgili başka sorular da gelecektir diye tahmin ediyorum. Kader'de de yine küçük bir rolle çıktınız karşımıza. Orada Zeki Demirkubuz'la çalıştınız. O da çok güvendiğiniz isimlerden biri mi?

Erkan Can: Tabii ki, Zeki benim güvendiğim, sinemasını beğendiğim, iyi bir yönetmen. "Böyle bir rol var, oynar mısınız?" dedi, "Seve seve," dedim, oynadım.

Gönül istiyor ki Erkan Can bir Zeki Demirkubuz filminde başrol oynasın.

Erkan Can: Belki bundan sonra olabilir, bilmiyorum. Şu ana kadar hayat öyle denk getirdi, karşımıza öyle çıktı. Zeki, çok küçük kadrolarla, gerilla taktiğiyle, hızlıca çeker filmlerini. Zeki'yi çok severim.

Bıçak Sırtı adlı bir dizi vardı o sırada. Nejat İşler ve Vildan Atasever gibi genç oyuncularla da oynamaya şans buldunuz. Dizilerin farklı oyuncular tanımak anlamında da bir keyfi var mı sizin için?

Erkan Can: E, tabii. Gençleri tanıyorum, kendimi yeniden tanıyorum. Çok şey öğreniyorum dizilerde çalışırken. Deneyim oluyor benim için. Her dizide ya da dizinin her yeni sahnesinde bilmediğim bir şeyle karşılaşıyorum. "Ben şimdiye kadar bunu niye böyle yapmadım?" dediğim çok şey oluyor. Gitgide dizilerde fazla enerji harcamadan oynamaya çalışıyorum. Önceden kuruyorum, yönetmenle nasıl çekeceğini konuşuyorum, ona göre oynamaya çalışıyorum. Öbür türlü oynuyorsun, enerjin bitiyor

ve bir bakıyorsun daha dört sayfa çekilecek. Eksiklerimi gideriyorum dizilerle.

Sonradan başka bir büyük yönetmenin; Fatih Akın'ın *Yaşamın Kıyısında* filminde oynadınız. Orada da yine küçük bir rolünüz vardı. Önder Çakar da oynamıştı o filmde.

Erkan Can: Destek veriyoruz birbirimize. Fatih de sevdiğimiz bir arkadaşımız. O da *Takva*'nın post-produksiyonunu yapmıştı.

Önder Çakar: Ortağımız.

Erkan Can: Ortağımız. Ama fikirlerimiz de ortak. Bizim gibi düşünen, bizim gibi sinema yapmaya çalışan bir yönetmen. Birbirimize destek veriyoruz. O bizim filmlerimizin banyosu, stüdyosu vs. ile ilgileniyor. Çünkü biz çok parayla film yapan bir grup değiliz, paramız yok. Senaryolarımız gidiyor, ödüller alıyor. İşte oraya buraya gidiyoruz, sponsor bakıyoruz ve aldığımız parayla yine sinema yapmaya çalışıyoruz.

Bir yandan da genç yönetmenlere destek veriyorsunuz.

Erkan Can: Üniversiteli arkadaşlara da vaktim olduğunca yardım etmeye çalışıyorum. "Abi gel, işimiz var," deyip kandırabilen kandırıyor. Senaryolarına bakıyoruz, okuyoruz, danışıyoruz, gösteriyoruz. Bu olur, bu olmaz, oğlum bunu böyle yap filan diyoruz. Yakın temas içindeyim gençlerle.

Çeşitli kısa filmler yaptınız gençlerle. Bir de Mehmet Bahadır Er'in Maryna Gorbach ile birlikte çektiği *Kara Köpekler Havlarken* var. Orada da bir mafya babasını oynuyorsunuz. Gerçi buradakiler filmi izlememiştir herhalde, çünkü daha vizyona girmedi. Antalya'da yarışacak.

Erkan Can: Başarılı olur mu, bilmiyorum. Ben yardım ediyorum. Bana ne görev verirlerse, rol neyi gerektiriyorsa yapıyorum. Ama tabii sinema uzun bir yol. İlk atışta on ikiden vurmak zor.

İzleyici: Siz vurmuşsunuz ama *Gemide*'yle.

Erkan Can: Ama ondan önce otuz iki yılımı verdim oyunculuğa. Yani, şimdi, yaşı yirmi üç, yeni mezun olmuş. Bir atıyor, on ikiden vuruyor. Vurursa ne güzel, keşke herkes vursa ama olmuyor işte bazen. Bu işte de yılmak yok. Vuramadım diye hayata küsecek halimiz yok. Bir daha yapacağız, bir daha yapacağız; yılmak yok. Tiyatroda da öyledir: Bir oyun için iki-üç ay prova yaparsın. İki-üç akşam ya da bir hafta falan dolu oynanır oyun, sonra kalkar. Hadi bu sefer yeni bir oyun çalışsın. İşimiz bu.

Mükemmeli yakalayabilmek, en iyisini bulmak, en doğru sözü söylemek zorundayız. Bu da yapması çok zor bir şey. Hele sinemada daha da zor. Müziği, ışığı, yönetmeni, oyuncusu, kostümü vs. pek çok unsuru bir araya topluyorsunuz ve bir bütün haline getiriyorsunuz. Hiçbir şey sırtmamalı, her şey dengeli olmalı. Bunu yapmak zor bir şey.

2009'da iki film daha var; biri Ahmet Boyacıoğlu ile, diğeri de Ezel Akay ile. Onlardan bahsetmek ister misiniz? Onlar nasıl gelişt?

Erkan Can: Ahmet Boyacıoğlu'nun filmi yılbaşından sonra vizyona girecek. *Yedi Kocalı Hürmüz* de bugün yarın girer herhalde. Bu sene çok film var, güzel bir şey bu tabii de, sinemalar sıraya koyuyor filmleri galiba. Pek anlamıyorum o işlerden. *Yedi Kocalı Hürmüz*'ü tiyatro oyunu olması itibarıyla biliyoruz zaten. Daha önce seyrettik, çok oynandı oyun, tekstini biliyoruz. Ezel Akay masalsi işler yapan, çok değişik çalışan bir yönetmen. İlginç bir şey olacağını düşünerek o rolü kabul ettim. Bir Laz karakterini oynuyorum filmde. Sonucunu hayal edemediğim tek film bu. Ezel çekti bir şeyler ama, nasıl olacak bilmiyorum. Normalde bir senaryoyu okuduğunda ya da çalışmaya başladığında filmi kafanda aşağı yukarı görürsün, başının sonunun nasıl olacağını bilirsin, ama bu filmde öyle bir duygum yok. Hakikaten bilmiyorum.

***Siyah Beyaz* nasıl?**

Erkan Can: *Siyah Beyaz* da öyle çok gişe derdi olmayan bir film.

Aslında genç değil ama tecrübesiz bir yönetmen.

Erkan Can: Evet. Ona da destek verdik diyelim. Ankara'nın yaklaşık otuz yıllık bir barı var. Eski solcuların toplandığı bir yer. Çıkmıyorlar oradan, çıkmaya korkuyorlar. O barın ve oradaki insanların hikayelerini anlatıyor film. Oynadık işte biz de. Onu da merak ediyorum.

İzleyici: Tarikatlara girince şahsi olarak siz neler hissettiniz?

Erkan Can: Bu benim bilmediğim bir şey değil ki. Bütün Müslümanların bildiği, aşına olduğu şeyler. Benim dedem Nakşibendi. Ben Bursa'da Somuncu Baba'nın türbesinin yanında büyüdüm. Öyle şaşırduğım bir durum olmadı.

İzleyici: Peki, onlardan hiç eleştiri almadınız mı?

Erkan Can: E, tabii, ufak tefek eleştiriler geldi. Ama yine aynı

kanattan “Böyle eleştiri mi olur!” diye bizi eleştirenler eleştirildi internette. Ne güzel işte konuşmaya, tartışmaya değer bir film yaptık. Üstüne konuşulmuyorsa film olmuyor. Salondan çıktuktan sonra kafanda yer etmiyorsa, o film üzerinden bir sürü şeyi tartışmıyorsan, tartıştırmıyorsan film ya da tiyatro oyunu ya da herhangi bir sanat eseri, o zaman sanatın içine koyamıyoruz onu. Çerez oluyor sadece. Aslında konuşmamız, tartışmamız lazım. Bu ülkede pek tartışmıyoruz, konuşmuyoruz. Sert bir tavrımız, sürekli bir birbirimize karşı çıkma halimiz var. Çok yüksek egolarımız var, bu da beni korkutuyor. Başka taraflara götürüyor insanın beynini bu ego. Bir demokratikleşme sürecidir gidiyor, bir an önce tamamlamalıyız bu süreci. Kimse başkası üzerinde tahakküm kuramaz, itip kakamaz. Bu çok ayıp, utanıyorum ben bazı durumlardan, özellikle egomuzdan. Böyle bir şey olmaz. O yüzden tartışmalıyız, konuşmalıyız. Sert yanlarımızı törpülemeliyiz. Sonuçta herkes aynı geminin içinde, bu ülkede yaşıyoruz; uzlaşmalı, orta yolu bulmalıyız. Tarihimiz bizi bir yere götürmeyen kavga gürültülerle, savaşlarla dolu, ama hiç ders almıyoruz. Biz şimdiye kadar konuşma, tartışma gerektiren, birleştirici filmler yaptık. Bütün sanat dalları gibi sinemanın da birleştirici olması gerekiyor ve öyledir de. Bizim filmlerimizde de insanların ve kavramları ayıran, hor gören, dışlayan bir tavır yoktur. Herkese eşit mesafede dururuz.

İzleyici: Somuncu Baba'nın hikayesini tarikat üyesi bir arkadaştan dinlemiştim; gerçekten oldukça objektifler. Somuncu Baba'yı sahiplenen Alevi tarikatları da var. Böyle bir ortak yön var mı yoksa siz birleştirici olsun diye mi eklediniz?

Erkan Can: Ortak yön vardır illaki.

İzleyici: Tiyatro kökenli bir oyuncusunuz. Biraz önce, “Diziler bizim antrenman sahamız; ordan alıyoruz, sinemaya veriyoruz,” dediniz. Bazı tiyatrocular da “Sinemadan alıyoruz, tiyatroya veriyoruz,” diyor. Sinema daha mı çok hoşunuza gidiyor? Yeniden tiyatrodan oynamayı düşünüyor musunuz?

Erkan Can: Geçen sene oynadım. Bu sene yine düşünüyorum. Elde olmayan nedenlerle on sene kadar ara verdik belki ama, tiyatrodan hiç vazgeçemedik. Tiyatro yapacağız tabii, tiyatrosuz olmuyor.

İzleyici: Biraz önce, “Sinemanın sürekli güçlüyü anlatmaması, güçsüzün de yanında olması lazım,” dediniz ama gerek Hollywood sinemasında gerekse Türk sinemasında güçsüzün yanında olan film çok az. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Erkan Can: Öyle tabii. Popülizm kaynıyor her taraf. Biz öyle bir

sinema yapmak istemiyoruz.

İzleyici: Ben de o yüzden sizi çok beğeniyorum. Ama, demek istediğim, bu sırf popülizmden dolayı mı yoksa biraz da sinemacıların güçlülerle yandaş olması, onları takip etmesi yüzünden mi? Güçsüz de anlatılabilir, eşitsizlikler de anlatılabilir, ama bunu yapan sadece çok bağımsız sinemacılar.

Erkan Can: Dünya görüşünün ne olduğuyla, hayata nasıl baktığınla alaklı bir şey bu. Her insan ayrı bir dünya, bir şey diyemezsin. Sinema, oyunculuk, sanat kimsenin tekelinde değil. Bu bir elek, sallanıyor; kalan, sinema tarihine kalacak, diğerleri unutulacak.

İzleyici: Ticari filmlerden çok teklif alıyor musunuz?

Erkan Can: Tabii, alıyoruz ama işte... Fazla da gelmiyorlar aslında. Biliyorlar beni, "Bakarız," diyorum, yürüyorum.

İzleyici: Türk sineması olarak bir tarza sahip olabilecek miyiz bir gün?

Erkan Can: Arayış içerisindeyiz işte, arıyoruz. Onu en iyi Yılmaz Güney yapıyordu işte! Ömrü vefa etmedi ya da ettirtmediler falan filan. Biz de Yılmaz Güney'in izinden yürümek istiyoruz. O bizim hocamız. Sinemayı çok iyi bilen, sözü olan bir adamdı. İran sinemasına bakıyorsun, bir tarzı var. Bir film izliyorsun, daha ilk karede "Fransız," diyorsun. Bizim de öyle olması lazım, "Tamam, bu Anadolu sineması," denilebilmeli. Türk sineması değil, Anadolu sineması ya da başka bir şey, bilmiyorum. Bak, bir sürü film çekiliyor şimdi. Bu sene yetmiş civarı film yapıldı. Herkes arıyor yani. Yerine oturacaktır. Biz görür müyüz, bilmiyoruz ama yola devam.

İzleyici: Levent Kazak'ın *O Şimdi Mahkum*'la ilgili bir söyleşisinde okumuştum; "Biz senaryoyu Burhan Öçal için yazmıştık ama ben güvenemeyip yanına Zafer Algöz ve Erkan Can için de karakterler yazdım," diyordu. Bir kotarıklık görevi de mi oldu orada?

Erkan Can: E, tabii, öyle oldu. Bunu Burhan da biliyor zaten. "Tamam," dedik, "Olur. Seni sevdim, oynarız beraber." Çünkü rolü kabul etmişsin artık, geri dönüşün yok.

İzleyici: Yeni Sinemacılar'ın bütün filmleri gibi *Gemide* filmi de aslında toplumun büyük bir parçasını oluşturan ama sessiz kalan bir topluluktan bahsediyor. Toplulukların düzenini dışarıdan bir "şey" bozuyor ve filmle ilgili okuduğum birçok yazıya göre bu filmdeki topluluğun düzenini bozan "şey" bir kadın. Çok farklı

bakış açılarından yazılar okudum. Arkadaşlarımla kendi aramızda yaptığımız tartışmalarda da bunu iki şekilde okuyabiliyoruz: Bir taraftan düzeni bozanın bir kadın olması çok önemli. Ama bir taraftan da dışarıdan gelen şeyin ne olduğu önemli değil. *Gemide* olmayan, ellerinin altında bulunmayan herhangi bir şey –mesela, çok iyi bir yemek- olabilir. “Erkek filmleri yapıyoruz çünkü en iyi bildiğimiz şey o,” dediniz. Siz buna nasıl bakıyorsunuz? O filmde kadının duruşu neydi, varlığı nasıldı? O sadece dışardan gelen bir “şey” miydi?

Erkan Can: Ama işte, gördüğünüz gibi, kadının orada makyajı hiç bozulmadı, hiçbir şeyi bozulmadı. Herkesin başına bir şey geliyordu filmde, onun da geldi. Başroldeydi kadın, o filmde girdi, bizim filmde çıktı, öyle bakmak gerekiyor.

İzleyici: Oyuncular rollerini normal hayatlarının dışında tuttuklarını söylerler. Siz de onlardan biri misiniz? Normal hayatınızı etkiler mi oynadığınız roller?

Erkan Can: Asla. Elbise gibidir rol. Gerektiğinde giyersin, işin bitince çıkarır, asarsın.

İzleyici: Bana göre oyunculuk budur, dediğiniz bir tanım var mı kafanızda?

Erkan Can: Hissetmektir bence. Duygular... Onları hissetmek... Tabii ki bunun yanında araştırmak, okumak, gözlem yapmak... Empati kurabilmek duygularla ilgili bana göre. Ben bir rolü çıkartmaya çalışırken hep o adam gibi, o karakter gibi olmaya çalışırım. Olaylara onun açısından bakmaya çalışırım. Rolü çıkartana kadar sokakta bir yarım, beynimin bir tarafı o adamla dolaşır hep; benimle o karakter arasında sürekli bir soru-cevap olur. Çalışırım yani rolü. Her oyuncunun kendi çalışma stili vardır.

İzleyici: Peki, bir süre sonra bu sizi etkilemiyor mu?

Erkan Can: Hayır, beni etkilemedi. Etkilediğini zannetmiyorum. Belki gençlik yıllarımda zaman zaman etkilenmiş olabilirim. Ama zamanla kendine dışarıdan bakabilme melekesini geliştiriyorsun. Bunu genelde yaptığımı zannetmiyorum. Rolü çalışırken de, oynarken de kendime başka birinin gözüyle ya da kamera açısından bakabiliyorum. Mimiklerimi, jestlerimi görmek için zorluyorum kendimi ve çoğu kez de yapabiliyorum. Ne bileyim işte, zor bir şey bu, anlatırma bana, anlatamam. Bilmiyorum, çünkü kendiliğinden oluyor gibi geliyor bana, matematik gibi bir şey değil yani. Eğer setteysen, bir rolü oynuyorsan kafan başka yerde olmayacak bana göre. Orada olacaksın; senaryoyu, kameramanı, yönetmeni göreceksin. Sete konsantre olmak işin yüzde

ellisini hallediyor zaten. İşe odaklanamıyorsan, aklın başka yerdeyse, olmuyor.

Senaryonun dışına çıkmayı sever misiniz?

Erkan Can: Yönetmen izin verdiği sürece severim tabii. Çemberin dışına ataklarım olur bazen, ama tabii senaryonun yapısını bozmadan, ona bir şey katmak üzere. Bazen anın heyecanıyla yapıyı bozacak şeyler de yapabiliyorsun. İtiraz ediliyor o zaman. Düşününce sen de hak veriyorsun.

İzleyici: Oyunculuk dışında yapmak istediğiniz bir şey var mı, senaryo yazmak gibi?

Erkan Can: Yok, hiç öyle senaryo yazayım gibi dertlerim yok. Benim işim oyunculuk, bunu biliyorum. Öbür türlü karıştırırım işleri. Film çekmek ayrı bir yetenek, ışık ayrı bir yetenek, görüntü yönetmenliği ayrı bir yetenek, ben onları yapamam. Kafam basmaz onlara.

İzleyici: Yeni Sinemacılar ya da kişisel olarak siz, Türkiye’de ve dünyada üretilen diğer işleri takip ediyor musunuz? Sinema salonlarına mı gidiyorsunuz yoksa kendi aramızda mı tartışıyoruz?

Erkan Can: Gitmeye çalışıyoruz. Gidemese bile onun hakkındaki yazıları okuyoruz, kendi aramızda tartışıyoruz.

İzleyici: Türkiye’deki tiyatro ya da sinema oyuncularına baktığımızda hep belli bir siyasi duruşlarının ve o yönde mesajlar verme kaygılarının olduğunu görüyoruz. Tabii ki, sanatçıların topluma sosyal ve siyasi anlamda yol göstermesi gereken durumlar olmalı, bu iyi bir şeydir. Peki, ama iyi bir sinema ya da tiyatro oyuncusu olmak için insanın mutlaka katı bir siyasi duruşu olmalı ya da bunu göstermeli midir?

Erkan Can: Siyasi duruşu olmalı belki. Bir sanatçının dünya ve ülke meseleleri ile ilgilenmesi gerekir. Ama bu “katı” ifadesini atalım. Tiyatroyla uğraşıyorsan, sanatla uğraşıyorsan siyasi duruşun çok sert, katı olamaz zaten. Oyunlarını ona göre seçer, ona göre mesaj verir; ama bunu sert mi verir, yumuşak mı verir, o koyduğu oyunun ya da yaptığı sinemanın rejisine bağlı bir durum. Tercih meselesi. Öylesini seçiyorsa diyecek bir şey yok.

İzleyici: Peki, sizin hiç sırf belli bir mesajı vermek için bir tiyatro oyunu yapma düşünceniz oldu mu?

Erkan Can: O tip tiyatrolar 80 öncesinde kaldı. Onu da yaptık. 80 sonrasında yapılmadı hiçbir şey. O, slogan tiyatrosu. Bence ar-

tık olmuyor. Başka taraftan, başka bir estetikle anlatmak gerekiyor. Onu yapmak kolay. Ama estetiği yakalamak, o dengeyi kurmak, eşit bakabilmek zor.

İzleyici: Erkan Can'ın takip ettiği yazarlar var mıdır? Okuduğu en güzel, çok etkilendiğini söyleyebileceği kitap hangisidir?

Erkan Can: Şu ara hep senaryo okuyoruz ama kitap da okuyoruz tabii. En son Hasan Sabbah okuduk. Faik Bulut okuyoruz işte; onun da belgeselini yapıyoruz şimdi, yaptık bitirdik. Ne gelirse önümüze bakıyoruz; her yere bakmaya çalışıyoruz. Başucu kitabı olarak Sait Faik'lerim var benim, her akşam bir hikaye. Şimdi kızıma okuyorum onları. Bir tane kitabım var Kızılderili-lerle ilgili, onu okuyorum. Yetişmeye çalışıyoruz her yere.

İzleyici: Köşe yazarlarından takip ettiğiniz var mı? Gündelik meselelerle ilgileniyorsunuz çünkü.

Erkan Can: Dünkü *Tarafa*'ta Ahmet Altan'ın havan mermisi ya da roketle ölen küçük kızla ilgili bir yazısı vardı. O yazının hâlâ etkisindeyim, mesela. Eğer dünkü gazeteyi bulursanız lütfen okuyun, benim tüylerim hâlâ diken diken.

İzleyici: Peki sizin siyasi duruşunuzu belirleyen okuduklarınız mı yoksa yaşadıklarınız, arkadaşlarınız mı?

Erkan Can: Nasıl bir siyasi duruşum var sence?

İzleyici: Ezilenin yanında, sola yakın bir duruş.

Erkan Can: Ben, Bursa Ertuğrul Gazi Mesken Mahalleliyim. Bütün kültürümü o mahallemden aldım. Çok da öyle teorisyen bir adam değilimdir ama sağlam bir devrimci ahlak aldım babamdan ve mahalledeki abilerimden. Bu ahlaka göre davranırım.

İzleyici: Anadolu sineması adlandırmanıza dönmek istiyorum. Çok uzun süredir ne ad koyalım diye konuşuluyor. Türkiye'de yaratılmış olan resmi bir kimlik var ve bir sürü şey bu kimlik üzerinden tanımlanmaya, adlandırılmaya çalışılıyor.

Erkan Can: Anadolu sineması o anda aklıma geldi, öyle söyledim.

İzleyici: İyi de oldu bence. Ben bundan sonra kullanacağım. Belki bir yerden sonra Anadolu sineması diye jargona da yerleşir. Devrimci ahlakla ilgili bir şey galiba bu adı önermeniz. Sinemanın ulus kavramını öne çıkararak, birleştirici bir anlayış üzerinden adlandırılması gerekiyor.

Erkan Can: İşte bu süreçten geçiyoruz hep birlikte. Hepimiz

aynı gemideyiz. Ben elli bir yaşına geldim, bak, yolun yarısını yıkıp geçtim. Bundan sonrası size bağlı. Önünüzde güzel, çok uzun, ama aslında çok da kısa bir yol var. Bizim de sizden öğreneceklerimiz var.

İzleyici: Biraz önce tam anlatamadım ama demek istediğim şuydu: Sinemacıların çoğu büyük güçlerin tepkisinden çekiniyor. Filmleri aracılığıyla inandığını özgürce söyleyebilen, gerçekçi, objektif sinemacı çok az. Neden böyle diye sormak istiyorum, birilerinden mi korkuluyor?

Erkan Can: Bir bilsem, bilmiyorum ki... Yapanlar çıkacaktır. Biz de yapıyoruz sonuçta. Bir sürü engele, engellemeye, dünyadaki o büyük güçlere rağmen bildiğimiz, inandığımız yolda gitmeye çalışıyoruz. Büyük güç dediğim de Amerikan sineması. Onlar sadece parayı bulalım gerisi yalan, diyorlar. Bir sürü kategoride film yapıyorlar, bunları da bütün dünyaya satıyorlar. Zavallı üçüncü dünya ülkeleri de, "Vay anasını, bu böyleymiş," diye inanıyorlar. Aslında öyle bir şey yok. Bir de onun tam tersi bir sinema var, ki biz de ondan yanayız. Elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyoruz ama bu hemen olacak bir şey değil, çok zor gerçekten.

İzleyici: Meslek yaşamınız boyunca örnek aldığınız bir oyuncu var mı?

Erkan Can: Var, tabii. Şener Şen var. Yalın Hoca vardı, Yalın Tolga, rahmetli oldu. Ahmet Uğurlu, Mustafa Uğurlu o zamanlar örnek aldığım isimler. Nejat Uygur'u izlediğimde o kadar hoşuma gitti ki tiyatroya öyle başladım. Münir Özkul... Bunlar inanılmaz adamlar. Erkan Yücel, mesela, Erkan abi, onun tiyatrosunda da oynadım. Pek çok ustayı örnek aldım yani, yoksa olmuyor, usta çıraktır ya bizim iş.

Erkan Can kimdir?

Erkan Can 1 Ocak 1958'de Bursa'da doğdu. Tiyatro hayatına 1975 yılında Bursa Devlet Tiyatrosu, Ahmet Vefik Paşa Sahnesi'ndeki tiyatro kurslarına giderek başladı. Demirbaş Endüstri Meslek Lisesi'nden mezun oldu. 1985 yılında İstanbul Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'ne girdi, 1990 yılında mezun oldu.

1992 yılında sevilen televizyon dizisi *Mahallenin Muhtarları*'nda Temel karakteri ile televizyon dünyasına girdi. 1993 yılında TRT'nin *Yalançı* adlı dizisinde rol aldı. 1998 yılında *Gemide* adlı filmde başrol oynadı ve büyük bir hayran kitlesi oluştu. Aynı yıl 35. Antalya Film Şenliği'nde "En İyi Erkek Oyuncu" ödülünü aldı. Ardından rol aldığı *Yazı Tura*, *Dar Alanda Kısa Paslaşmalar*, *Vizontele* gibi filmler oldukça ses getirdi. Pek çok sinema filmi, kısa film, televizyon dizisi ve tiyatro oyununda yer aldı.

Filmlerinden Bazıları

Gemide, 1998
 Bana Old and Wise'ı Çal, 1998
 Dar Alanda Kısa Paslaşmalar, 2000
 Vizontele, 2000
 Yazı Tura, 2003
 Anlat İstanbul, 2004
 O Şimdi Mahkum, 2005
 Takva, 2005
 Fırtına, 2006
 Yaşamın Kıyısında, 2006
 Kader, 2006
 Kara Köpekler Havlarken, 2008
 Siyah Beyaz, 2009

Ödüllerinden Bazıları

1998 Antalya Altın Portakal Film Festivali, En İyi Erkek Oyuncu (Gemide)
 1999 Ankara Film Festivali, En İyi Erkek Oyuncu (Gemide)
 2004 SİYAD Türk Sineması Ödülleri, En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu (Yazı Tura)
 2006 SİYAD Türk Sineması Ödülleri, En İyi Erkek Oyuncu (Takva)
 2006 Antalya Altın Portakal Film Festivali, En İyi Erkek

Oyuncu (Takva)

2007 Nürnberg Türkiye/Almanya Film Festivali, En İyi Erkek Oyuncu (Takva)

2007 Cinema Tut Ecan Geneva, En İyi Erkek Oyuncu (Takva)

2007 İstanbul Film Festivali, En İyi Erkek Oyuncu (Takva)